

GIDS VOOR GOEDE PRAKTIJKEN IN DE CIRCULAIRE ECONOMIE

VOOR KLEINE EN MIDDELGROTE ONDERNEMINGEN

SOMMAIRE

Circulaire economie in Brussel: 'booming business'!	3
Inzicht in de circulaire economie	4
De cirkel betreden: analyse in 7 thema's	6
Waardepropositie	7
Materiële middelen	8
Ontwerp en productie	10
Gebruik	11
Einde levensduur	11
Systeem en gebied	13
Burgerschap	15
Village Finance-beurs	16

CIRCULAIRE ECONOMIE IN BRUSSEL: 'BOOMING BUSINESS'!

De circulaire economie bestaat uit een reeks strategieën die erop gericht zijn het paradigma van het 'lineaire' economische model (ontginnen-produceren-consumeren-weggoien) te veranderen. Doel is de verspilling van hulpbronnen en het milieueffect van economische activiteit te beperken en tegelijkertijd de levenscyclus van een product of dienst te optimaliseren. De circulaire economie is er ook op gericht het welzijn van individuen en gemeenschappen te vergroten. Binnen deze dynamiek ontwikkelen zich steeds meer ondernemers-, politieke, openbare en particuliere initiatieven.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de transitie naar een circulaire economie een gewestelijke prioriteit. In het kader van het GPCE-programma (Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie) heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest talrijke steunmaatregelen voor ondernemingen uitgewerkt. Deze kunnen begeleiding krijgen of economische steun in verschillende fasen in de ontwikkeling van hun circulaire model. De [Village Finance-beurzen](#) voor circulaire economie en de [Be Circular](#)-projectoproep behoren tot deze regionale steunmaatregelen.

Zeer kleine ondernemingen (zko's) spelen een essentiële rol bij het aangaan van onze uitdagingen van vandaag en bij het verminderen van hun impact op het milieu. En dat geldt zowel voor het terugdringen van hun emissie van broeikasgassen als voor het ontwikkelen van innovatieve technologieën om de klimaatopwarming tegen te gaan. Vele van hen ontwikkelen nu inspirerende modellen. Deze gids verkent een aantal concrete projecten en nodigt ondernemers uit om het avontuur van de circulaire economie aan te gaan.

¹ Bedrijf met minder dan 10 werknemers

EEN BEURS VOOR ZKO'S

Elk jaar kent Village Finance 20 beurzen toe aan projecten op het gebied van circulaire economie. Zo'n beurs is bedoeld voor zeer kleine Brusselse ondernemingen¹ in oprichting of ontwikkeling die de circulaire economie in het hart van hun bedrijfsmodel integreren.

De verhalen van de winnaars van de Village Finance-beurs in deze gids laten zien dat de circulaire economie van toepassing is op allerlei sectoren, zoals bouw, textiel, horeca, handel en technologie.

 www.villagefinance.be

INZICHT IN HET PROCES

De circulaire economie is een economisch systeem van uitwisseling en productie dat gericht is op:

- een efficiënter gebruik van hulpbronnen waardoor verspilling aan de bron drastisch wordt verminderd;
- het verminderen van de milieueffecten en verhogen van het individuele welzijn;
- ontwikkeling op lokale schaal door waardeketens te creëren die moeilijk verplaatsbaar zijn, wat de lokale jobcreatie bevordert binnen een economie die het milieu en de levenskwaliteit van haar burgers respecteert.

Concreet kan de circulaire economie betrekking hebben op alle economische activiteiten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

- Productie, verwerking en verkoop van lokale producten die weinig grondstoffen verbruiken, een lange levensduur hebben en weinig impact op het milieu veroorzaken (**eco-design**);
- Het dienstenaanbod zet in op het optimale gebruik van een goed door de consument, in plaats van de aankoop ervan: ofwel via een dienstenbedrijf (**functionaliteitseconomie**), ofwel via consumenten die diensten uitwisselen (**deel-economie**);
- Optimale valorisatie van hulpbronnen door middel van economische activiteiten gebaseerd op herstelling, hergebruik en recyclage;
- Hulpmiddelen en afval uitwisselen tussen lokale economische activiteiten, om het gebruik van natuurlijke rijkdommen te valoriseren en te optimaliseren (**industriële ecologie**);
- Een waardeketen die zo goed mogelijk op Brussels grondgebied geïntegreerd is, gebaseerd op **lokale middelen** en ten bate van de **lokale consumenten** en de **lokale werkgelegenheid (korte keten)**.

De verhalen van de winnaars van de Village Finance-beurs in deze gids laten zien dat de circulaire economie van toepassing is op diverse sectoren, zoals bouw, textiel, horeca, handel en technologie.

Meer weten over de circulaire economie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

 <https://www.circulareconomybook.brussels/>

FINANCIERING EN BEGELEIDING

Er bestaat een divers ondersteuningsaanbod voor projecten in de circulaire economie in Brussel:

Financiering

Village Finance biedt een subsidie van € 5000 boven op een financieringsaanvraag van minimaal € 10.000 voor zeer kleine circulaire ondernemingen (zko's) in Brussel.

<http://www.villagefinance.be/>

Be Circular is een subsidie die de oprichting en ontwikkeling van circulaire bedrijfjes wil aanmoedigen. De steun kan gaan tot € 30.000, € 80.000 of € 200.000, afhankelijk van de categorie.

<http://www.circulareconomy.brussels>

Brucircle is een fonds van Finance.Brussels voor bedrijven in de circulaire economie waarvan de prototypes gevalideerd zijn. De financiering bedraagt € 50.000 tot € 200.000, in de vorm van deelneming in het bedrijfskapitaal of leningen.

<https://www.finance.brussels>

Brussel Economie en Werkgelegenheid kan zijn steun en subsidies optrekken als het bedrijf actief is in de circulaire economie.

<https://economie-werk.brussels>

Begeleiding

Resilient Coaching biedt gepersonaliseerde ondersteuning om circulariteit te integreren in je bedrijfsmodel.

<https://leefmilieu.brussels/themas/economie-transitie/resilience-coaching>

Circular Academy biedt een trainingsprogramma in groep dat het zakelijke basismodel onderzoekt op mogelijkheden om de circulaire economie te integreren.

<https://www.groupeone.be/nos-projets/circular-academy/>

Cluster Circle Made Hub Brussels is een netwerk van spelers in de Brusselse circulaire economie dat ondersteuning biedt rond verschillende thema's die de ontwikkeling van deze circulaire bedrijven stimuleren.

<https://www.circlemade.brussels/en/>

Meer informatie over het begeleidings- en financieringsaanbod in de circulaire economie:

<https://www.circulareconomy.brussels>

STAP IN DE CIRKEL: ANALYSE IN 7 THEMA'S.

Om de circulaire economie in het bedrijfsmodel te integreren, kan een diagnose worden opgesteld aan de hand van 7 thema's die de verschillende facetten van de circulaire economie bestrijken.

Deze thema's vormen het analyseschema dat zal worden voorgelegd bij de indiening van een dossier bij Village Finance. We gaan ze verder ontdekken via concrete projecten op het terrein.

WAARDEPROPOSITIE

De waardepropositie is het aanbod aan uw klanten dat u onderscheidt van uw concurrenten. De circulaire economie is een kans om nieuwe economische modellen te ontwikkelen: een wijze van productie, distributie en consumptie die toegevoegde waarde biedt.

Bedrijven gebruiken bijvoorbeeld de functionaliteitseconomie als een waardepropositie. Zij verkopen het gebruik van een product in plaats van het product zelf. De onderneming verkoopt dus een dienstverlening die draait rond het gebruik van het product.

BULK BAR

Bulkbar verhuurt verdeelautomaten voor gezonde en biologische snacks en ontbijtjes aan bedrijven. De service omvat de reparatie van de automaat in geval van storing en het aanvullen van de inhoud met duurzame voedingsproducten. Bulkbar werkt met een zero-afvalaanpak, niet alleen bij de bevoorrading via de leveranciers maar ook door het aanbieden van kommetjes van kokosnootdoppen. Hiermee dragen ze hun steentje bij tot het bewustmaken van de werknemers omtrent afvalpreventie.

 <https://bulkbar.be/>

cabas

CABAS Coop is een Belgische coöperatie van solidaire artisanale voedselproducenten. De organisatie stelt een totaal vernieuwend bedrijfsmodel voor om onze voedselssystemen te transformeren, met verschillende doelstellingen:

- Diensten en productiemiddelen poolen (productievestigingen, uitrusting, administratieve diensten, logistiek) om samenwerking in plaats van concurrentie aan te moedigen.
- Een eerlijke prijs voor iedereen die bij de keten betrokken is (producenten, verwerkers, consumenten).
- Een korte productiecyclus via lokale bevoorrading en distributie zonder tussenpersonen.

 <https://cabas.coop/a-propos/>

MATERIËLE HULPBRONNEN

De herkomst van de hulpbronnen is een fundamenteel element in een circulaire economie. Dit gaat over de manier waarop hulpbronnen worden geëxploiteerd en/of gewonnen, de manier van produceren, het afval dat door de ontginning ontstaat en de gevolgen voor het milieu.

Een manier om de impact van materiële hulpbronnen te verminderen is het opstellen van een handvest met relevante criteria voor de selectie van leveranciers (gebruik van zeldzame materialen, afval, verpakking, korte keten, specifiek label, seizoensgebondenheid, productiemethoden, enz.). Het is mogelijk alternatieven te vinden met biologisch afbreekbare producten, gerecycleerde materialen, lokale of gecertificeerde producten.

GETUIGENIS

Gesprek met Marie en Valentine van **MARIE POPPIES**

Verdeler van Belgische, seizoensgebonden en milieuvriendelijke bloemen

Stel ons je project voor!

Tegenover de excessen van de traditionele snijbloemenindustrie, met dramatische gevolgen voor de planeet en voor de mens, stellen wij een manier van consumeren voor die een alternatief biedt voor conventionele snijbloemen. Als verdeler van bloemen uit een netwerk van Belgische en ecologisch verantwoorde producenten, vergemakkelijken wij de toegang tot bloemisten via een online aankoopkanaal dat het bestaande aanbod bundelt en via een afhaalpunt in Brussel. We maken de consument rechtstreeks bewust van de problemen van de traditionele snijbloem, die vaak miskend wordt.

In welke zin is dit project circulair?

Het merendeel van de in België verkochte bloemen wordt ingevoerd en onder erbarmelijke omstandigheden geproduceerd. Hun impact op het milieu is rampzalig, en deze invoer belemmert de ontwikkeling van de plaatselijke tuinbouw.

Met haar aanbod wil Marie Poppies de efficiëntie verhogen: iedereen specialiseert zich in de activiteit waarin hij goed is: de producent in de productie, Marie Poppies in de distributie en de online marketing en de bloemisten in creatie en commercialise

ring. We delen ook onze inzichten in de ontwikkeling van de productiesector en middelen als vervoer en retourcontainers. We zien er ook op toe dat onze koolstofuitstoot beperkt blijft.

In eerste instantie ontwikkelen wij ons op Brusselse schaal, met lokale producenten en bloemisten. In een tweede fase zullen we dat dupliceren in andere steden en daarbij de plaatselijke korte ketens aanspreken. Wij bieden ook online milieuvriendelijke boeketten aan voor particulieren en bedrijven. Die worden gemaakt door de bloemist die het dichtst bij het huis van de klant is gevestigd en per fiets bezorgd (in de grote steden).

Wij dragen bij tot het welzijn door banen te scheppen en banden te smeden tussen producenten, bloemisten en burgers. Tegelijk zijn we transparant over de hele waardeketen. Bovendien zorgen wij voor de valorisatie van afval: hergebruik van kranten om de bloemen te beschermen, vermijden van plastic, een tweede leven voor onverkochte bloemen door ze te drogen en door te verkopen in alternatieve sectoren, en compostering.

 <http://www.mariepoppies.be/>

ONTWERP EN PRODUCTIE

Een ecologisch ontwerp houdt rekening met de milieueffecten gedurende de gehele levenscyclus van een product of dienst: ontginning van grondstoffen, fabricage, vervoer, gebruik, einde levensduur, onderhoud, enz.

Ecodesign maakt het mogelijk om de levensduur van een product te verlengen en om voorwerpen te beschouwen als herstelbaar en demonteerbaar, bestaande uit vervangbare onderdelen.

GETUIGENIS

Laurent vertelt ons over zijn duurzame brillenproject: **SEED**

Wat houdt het ecologische ontwerpproces voor je brillen in?

Het proces begint al bij de keuze van de grondstoffen: deze zijn biologisch afbreekbaar of gerecycleerd. Vervolgens wordt in de hele productieketen, tot en met de levering in de winkel, alles zo ontworpen dat het verbruik van energie en hulpbronnen wordt beperkt.

Waarom verschilt jouw job van een gewone opticien?

Ik besteed veel tijd aan het onderzoeken van een merk voordat ik er een kies. Handelsvertegenwoordigers kennen zelden de echte oorsprong van hun producten.

Hoe kun je nog verder gaan in eco-design?

Door al mijn monturen zelf te maken, maar dat vraagt tijd.

Wat zou je belangrijkste advies zijn aan een ondernemer die zich met eco-design wil gaan bezighouden?

Stel ambitieuze bestekken op en doe er alles aan om ze na te leven!

 <https://www.facebook.com/Seed.Lunettesdurables>

seed
LUNETTES DURABLES

GEbruik

Een van de doelstellingen van de circulaire economie is de gebruiksduur van een goed door de consument verlengen. Dat kan op diverse manieren:

- Door reparatie, bijvoorbeeld door een dergelijke dienst aan de gebruiker aan te bieden.
- Door verschillende vormen van hergebruik, bijvoorbeeld door gebruik als tweedehands product, waardoor afgedankte zaken een nieuw leven krijgen.

READY TO FIX

RÉPARER RÉUTILISER RECYCLER

Ready To Fix is een winkel die elektronische apparaten (smartphones, tablets en computers) en computeraccessoires verkoopt die ter plaatse werden nagekeken en hersteld. De werkplaats repareert computerapparatuur om de levensduur ervan te verlengen. De doelstelling van het project? Computerafval zo veel mogelijk beperken en de gebruiksduur van apparaten verlengen.

 <https://readytofix.be/>

Tandem
fiets | café | vélo

Tandem: Café Vélo is een fietsenmaker, maar ook een ecologisch verantwoorde plek waar je een 'good-food'-hapje kunt eten met lokale en seizoensgebonden producten, en kunt deelnemen aan workshops over het gebruik van de fiets.

 <http://tandemcafe.be/>

EINDE LEVENSDUUR

Wanneer een product het einde van zijn levensduur bereikt, blijven de gebruikte grondstoffen in de economische kringloop om telkens opnieuw te worden gebruikt en zo opnieuw waarde te creëren. Verschillende methoden worden toegepast:

- **Remanufacturing** is de aanpassing van een gebruikt product met gebruikte, tweedehandse of nieuwe onderdelen zodat het weer de kwaliteit van een origineel product krijgt. Een camerafabrikant herwerkt bijvoorbeeld camera-onderdelen om er nieuwe van te maken.
- **Omgekeerde logistiek** is een proces waarbij een bedrijf een systeem opzet om zijn producten en verpakkingen bij de eindgebruikers terug te halen en ze vervolgens weer in de productie- en gebruikscyclus op te nemen. Een statiegeldverpakking wordt bijvoorbeeld naar het depot teruggebracht, gereinigd en heropgenomen in het circuit om opnieuw te worden gevuld en verbruikt.
- **Recycling** is een verwerkingsproces voor afgedankte producten waarbij een deel van de materialen opnieuw kan worden gebruikt bij de productie van nieuwe producten. Blikjes worden bijvoorbeeld gerecycleerd tot stoelen of fietsen.

GETUIGENIS

Charlotte is de oprichter van **APUS ET LES COCOTTES VOLANTES**

Een rondreizende kantine en vegetarische keuken op basis van onverkochte en lokale producten

Hoe optimaliseer je het einde van de levensduur van de producten?

Door het ophalen van onverkocht fruit en groenten in 4 biologische winkels. Ik deel deze producten met twee voedselhulporganisaties en 3 tijdelijke projecten, en ik verdeel ook mijn onverkochte kant-en-klarmaaltijden. In de keuken organiseer ik mijn menu's zo dat ik het overschot kan hergebruiken en verwerken.

Welke zijn de voordelen van dit type businessmodel?

Een van de beginselen van de circulaire economie is de gratis terugwinning van producten die nog geschikt zijn voor consumptie. Daarmee verstevig ik de aanhang van mijn doelgroep die zich reeds bewust is van een zero-afvalaanpak.

Zijn er andere bedrijven in de voedingssector die zich hierdoor kunnen laten inspireren?

Alle bedrijven in de voedingssector kunnen ervan leren. Op termijn zou er geen afval meer mogen zijn. En in het algemeen kunnen alle verwerkende beroepen (zoals schrijnwerkers, elektriciens, loodgieters, kleermakers en ontwerpers) er inspiratie uit putten.

 <https://www.facebook.com/APUSetlescocottesvolantes/>

SYSTEEM EN GRONDGEBIED

- Partnerschappen met andere lokale actoren creëren een synergie in de materialen- en energiestroom. Sommige materiaalstromen zijn afval voor de een, maar een grondstof voor de ander. Het poolen van uitrusting optimaliseert de efficiëntie en voorkomt dat elke speler in zijn eigen uitrusting moet investeren. De circulaire economie verhoogt dus de waarde van lokale middelen, materiële zowel als immateriële.

GETUIGENIS

SONIAN WOOD COOP
Passionate about local wood

Wat is het specifieke karakter van uw onderneming en met welk soort spelers bent u partnerschappen aangegaan?

Het platform Sonian Wood Coop verenigt actoren van het ecosysteem rond de herwaardering van lokaal hout. Momenteel is er geen keten rond lokaal hout in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, hoewel er veel lokale actoren zijn die deze grondstof gebruiken. Er zijn schrijnwerkers, timmerlui, meubelmakers en bouwondernemers, maar die bevoorraden zich elk apart. Aan de andere kant is er het aanbod. In een straal van 35 kilometer rond de Grote Markt ligt meer dan 10.000 hectare bos in openbaar beheer. Elk jaar selecteren de beheerders de bomen die worden geveld en vervangen door nieuwe soorten om de biodiversiteit te bevorderen, het bos aan te passen aan de klimaatverandering en hout te produceren. Onze ambitie is om vraag en aanbod met elkaar te verbinden. ►

Hebt u moeilijkheden ondervonden bij het oprichten van die partnerschappen?

De lancering van Sonian Wood Coop is zeer positief onthaald. In alle stadia konden wij op enthousiasme rekenen: bij de politiek en de administraties, de boswachters, de schrijnwerkers en de burgers. Iedereen steunde het idee van plaatselijke bosontwikkeling, maar sommigen hadden twijfels over de economische haalbaarheid van de activiteit. Via een participatieve fondsenwerving konden we het concept testen. We hebben een cyclus van kleinschalige operaties uitgevoerd om aan te tonen dat het mogelijk is om de houtsector plaatselijk samen te brengen. We willen nu uitbreiden en de nodige investeringen doen met het oog op een structurele oplossing voor de valorisatie van lokaal hout.

Wat zijn de voordelen voor de verschillende partijen?

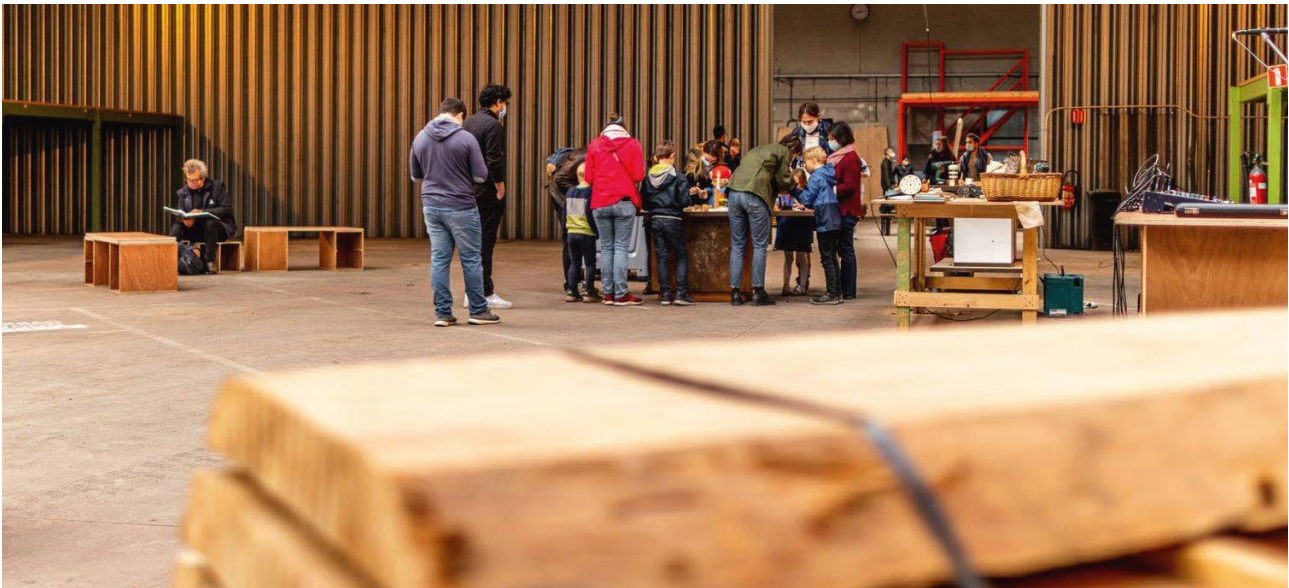
We spelen in op de behoeften van onze stakeholders. Voor schrijnwerkers en andere gebruikers van hout leveren we een

lokaal en verantwoord ontgonnen grondstof. Het is een verkoopargument naar hun klant, maar het sluit ook aan bij hun beroepsethiek. We spelen ook in op de behoefte van beseigenaren aan plaatselijke afzet en een billijke vergoeding. De milieuverenigingen die met ons samenwerken, gaven aan dat ze graag betrokken willen worden bij het beheer van het bos en zijn hulpbronnen met het oog op de natuurlijke instandhouding van het bos.

Wat is jullie advies voor het bevorderen van partnerschappen?

Wees transparant in het communiceren van de belangen van elke partij; aarzel niet om duidelijk uit te spreken wat elke actor van de samenwerking verwacht, ook in financieel opzicht.

 <https://sonianwoodcoop.be/>

BURGERSCHAP

Deze dimensie valt niet rechtstreeks onder de circulaire economie. Toch ligt ze in lijn met dezelfde waarden: jobs voor een kwetsbaar publiek, garanties voor de gezondheid en veiligheid van de werknemers, geen noord-zuiddiscriminatie of discriminatie op grond van geslacht, en sensibiliseren van de stakeholders van het project (klanten, leveranciers, partners enz.).

CENTRAAL IN DE PROJECTEN

De winnende Village Finance-projecten stellen burgerschap en betrokkenheid van belanghebbenden centraal:

- Naast de bereiding en verkoop van heerlijke gerechten op basis van onverkochte levensmiddelen heeft **Apus et les Cocottes volantes** (<https://www.facebook.com/APUSetlescocottesvolantes/>) 'Coronaid' opgezet, dat onverkochte levensmiddelen ter beschikking stelt van voedselhulporganisaties en mensen uit de buurt erbij betreft (bv. voor het snijden van groenten of leveren).
- **Tandem** (<http://tandemcafe.be/>) heeft gekozen voor de coöperatieve rechtsvorm, die onder meer het beginsel 'één persoon, één stem' hanteert. Het project telt ongeveer 60 werknemers en de statuten garanderen het evenwicht in de participatie van werknemers, oprichters en coöperanten.
- **De communicatie van Seed** (<https://www.facebook.com/Seed.Lunettesdurables/>), de ecologisch verantwoorde brillenwinkel, zal klanten bewust maken van de ecologische en sociale impact van de optieksector. Klanten zullen worden uitgenodigd (met korting op toekomstige aankopen) om hun oude bril terug te brengen en een nieuw leven te geven.

DE VILLAGE FINANCE-BEURS IN EEN NOTENDOP:

- Meer dan 72 projecten ondersteund sinds 2016.
- Een financiële hefboom van € 5000 om je activiteit te starten en op zoek te gaan naar financiering door een openbare of particuliere instelling.
- De kans om de duurzaamheid van je project aan te scherpen.
- Deskundige aanbevelingen om je project te implementeren.
- Meer zichtbaarheid voor je project.

Meer lezen: www.villagefinance.be

VOOR MEER INFORMATIE

Redactie: Groep One, Sarah Deom en Magali Ronsmans

Leescomité: Leefmilieu Brussel - Patrick Van Den Abeele

Copyright foto's (©): Apus et les cocottes volantes · Bulk Bar · Seed · Cabas · Marie Poppies · Sonian Wood Coop

p 8: Leefmilieu Brussel, Yvan Glavie, John Cameron - p 11: Nathalie Nizette - p.13: Lokaal - p.15: Anemone123 de Pixabay

Verantwoordelijke uitgevers: F. Fontaine & B. Dewulf – Havenlaan 86C/3000 – B-1000 Brussel

